

ЎЗМУ ХАБАРЛАРИ

ВЕСТНИК НУУз

АСТА NUUz

МИРЗО УЛУҒБЕК НОМИДАГИ ЎЗБЕКИСТОН МИЛЛИЙ
УНИВЕРСИТЕТИ ИЛМИЙ ЖУРНАЛИ

**ЖУРНАЛ
1997
ЙИЛДАН
ЧИҚА
БОШЛАГАН**

**2022
1/4/1**

**Ижтимоий-
гуманитар
фанлар
туркуми**

Бош муҳаррир:

И.У.МАЖИДОВ – т.ф.д., профессор.

Бош муҳаррир ўринбосари:

Р.Х.ШИРИНОВА – ф.ф.д., профессор

Таҳрир ҳайъати:

Сагдуллаев А.С. – т.ф.д., проф.

Аширов А.А. – т.ф.д., проф.

Баллиева Р. – т.ф.д., проф.

Маликов А.М. – т.ф.д., проф.

Юсупова Д.Ю. – т.ф.д., проф.

Муртазаева Р.Х. – т.ф.д., проф.

Мўминов А.Г. – с.ф.д., проф.

Ганиева М.Х. – соц.ф.д., проф.

Мадаева Ш.О. – ф.ф.д, проф.

Туйчиев Б.Т. – ф.ф.д, проф.

Мухаммедова Д.Г. – псих.ф.д.

Тўхтаев Х.П. – ф.ф.н., доц.

Болтабоев Х. – фил.ф.д., проф.

Рахмонов Н.А. – фил.ф.д., проф.

Жабборов Н.А. – фил.ф.д., проф.

Сиддиқова И.А. – фил.ф.д., проф.

Ширинова Р.Х. – фил.ф.д., проф.

Садуллаева Н.А. – фил.ф.д., доц.

Арустамян Я.Ю. – фил.ф.д., доц.

Пардаев З.А. – фил.ф.ф.д., PhD.

Масъул котиб: **З. МАЖИД**

ТОШКЕНТ – 2022

МУНДАРИЖА

Тарих

Abduvohidov D. Samarqand shahrida qurilgan xristian cherkovlari (XIX asr oxiri XX asr boshlari).....	4
Каримова С. Мустақиллик йилларида Қашқадарё вилоятидаги араб миллий маданий маркази фаолияти.....	7
Kasimova Sh. The role of virtual museums in the development of museum pedagogy of Uzbekistan.....	10
Маттиев У. Исоқхон-тарихий тақдирнинг тақдорланиши	13
Муродова Д. Бухоро вилояти архив тизимидаги раҳбар аёллар фаолияти	17
Muxamedova M. Prospects of development of tourism in the museum on the basis of cultural tourism in Uzbekistan	21
Савриев Ж. Карманда Бухоро амирлари ва амалдорлари томонидан бунёд этилган сарой ва чорбоғлар	24
Сафаров А. Қашқадарё вилоятида амалга оширилган «пахта иши» уйдирмаларининг салбий оқибатлари...27	

Фалсафа, Педагогика, Психология, Методика, Социология, Сиёсий фанлар

Аббасова Н. Использование технологии обучения в сотрудничестве в обучении пословицам и поговоркам английского языка учащихся общеобразовательных школ.....	31
Abdullayev B. Ta'lim jarayonida intellektual tizimlar va ularni ishlab chiqish texnologiyasi.....	34
Абдуллаева Р., Эшбаева Н. Сложности при обучения русскому языку в медицинском ВУЗе: учебные ресурсы и потребности студентов	38
Абдурасулов И. Development of cultural competences of students of higher educational organizations	41
Absamatov Z. Kasbiy kompetentlikni shakllantirishda yondashuvlarning o'rmi	11
Азамов Ж. Олий таълим муассасаларини институционал автономиясини такомиллаштириш механизми	47
Алимджанов Б. Активные операции ташкентского отделения русско-азиатского коммерческого банка.....	50
Atabayeva D. Bolaning kun tartibidagi normal fiziologik uyquning o'sish va rivojlanishga ta'siri	55
Ахмедов Б. Севги никоҳ қуришнинг муҳим мотиви сифатида	58
Axmedova D. Oliy ta'lim muassasalarida kredit modul tizimida talabalarning mustaqil o'qishini tashkil etishning didaktik imkoniyatlari	61
Begmatova D., Usmonov S. Tibbiyot mutaxassislarini tayyorlashda fizika fanini integratsiyasi	64
Бозоров Э., Эргашев А. Олий таълим муассасаларида “Рентген диагностикаси” мавзусини ўқитишда интерфаолусуллардан фойдаланиш услублари	68
Burxonova M. Zamonaviy oilalarda uchraydigan konfliktlar: ijtimoiy va psixologik tahlil.....	72
Джаббаров А. Ўзбекистонда жисмоний тарбия ва спортнинг ривожланиши	75
Jabbarova L. Modern views of the museum design in Uzbekistan (on the example of the Tashkent museum)	79
Зияева М. Лингвистическая и коммуникативная компетенция учебника русского языка.....	82
Ismatova Yu. Kredit-modul o'qitish tizimini joriy etish ta'lim tizimining rivojlantirish yangi bosqichi sifatida.....	85
Kadirova L. Jamoa sport turlaridan biri – futbol terminologiyasining morfologik va sintaktik tuzilishi.....	88
Кадирова М. Замонавий таълим технологиялари асосида талабаларнинг иқтисодий кўникмаларни ривожлантириш модели	91
Камолова К. Турмуш тарзи: янги ўзбекистонда янгилашиш ва тараққиёт омиллари	95
Karimova M. Biologiya o'qituvchisi metodik tayyorgarligining tuzilmaviy-funksional modeli.....	97
Каттаева Г. Самарқанд алломаларидан Махдуми Аъзамнинг энтпедагогик асарининг таҳлили	100
Куралбаев А. Болалар-ўсмирлар спорт мактабида ёш гандболчиларнинг ўқув-машғулот жараёнини такомиллаштириш услубияти	103
Кувондиқов С. Кўп йиллик тайёргарлик босқичида энгил атлетика турларига ўқувчи ёшларни саралашнинг педагогик технологияси	107
Qudratov S. Malaka oshirish jarayonida pedagog kadrlarning kompetentligini rivojlantirishga qo'yilayotgan zamonaviy talablar	109
Кўзибоева М. Масофавий ўқитиш технологиясининг ўзига хос хусусиятлари	112
Mamatqulov R. Millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglik o'zbek xalqining yuksak qadriyati	114
Mansurova T. On the state of teaching the russian language in schools of the Jizzakh region of the Arnasai region	117
Мирхолиқова Ч. Болаларда китобхонлик маданиятини ривожлантириш бўйича хорижий тажрибаларнинг киёсий таҳлили	120
Muxammedova O. Tibbiy oliy ta'lim muassasalarida rus tilini o'qitish kommunikativ kompetensiyalarini shakllantirishning tamoyillari	124
Negmatova D. O'zbekistonda mahalla institutining rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari.....	126
Norqo'ziyeva M. Oliy ta'lim muassasasida talabalarning kasbiy barqarorligini shakllantirishning mohiyati	129
Nuraliyeva P. Talabalar o'quv kompetensiyasini shakllantirishda raqamli texnologiyalarning o'rmi.....	132
Равшанов Ғ. 16-17 ёшли ўспирин ўқувчиларининг жисмоний ривожланиши характеристикаси	135
Раҳматуллаева Г. Маънавий-маърифий фаолиятни бўлажак ўқитувчиларда шакллантиришнинг аҳамияти	140
Сапаров Б. Ёшларни ҳарбий ватанпарварлик руҳида тарбиялашда миллий маънавият ва мафқуранинг аҳамияти	143
Сейдаметова Г. Школьное образование в повседневной жизни населения каракалпакстана в 1950-1960-е годы	146

UDK: 372.881.

Ozoda MUXAMMEDOVA,
Toshkent tibbiyot akademiyasi o'qituvchisi
E-mail: axtamovna777@gmail.com

Toshkent tibbiyot akademiyasi dotsenti Jo'rayev A. X. taqrizi asosida

TIBBIY OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA RUS TILINI O'QITISH KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISHNING TAMOYILLARI

Annotatsiya

Ushbu maqolamizda tibbiy OTM talabalarining rus tilida muloqotga kirishishi, yangi zamonaviy texnologiyalar asosida ma'lumotlarni tez va samarali usullar orqali sifatli o'zlashtirish ko'nikmalari hamda qobiliyatlarini har taraflama rivojlantirish metodlarining ma'lum usullarini ko'rib chiqamiz. Ayniqsa, tibbiyot sohasiga oid rus tilidagi zamonaviy adabiyotlardan foydalanish, xalqaro ommaviy axborot vositalari orqali o'z fikrini bayon eta olish, tibbiyot yo'nalishidagi rus tilida chop etilgan adabiyotlardan foydalanish tibbiy OTM talabalarini yanada chuqur bilim olib, o'z ustida ishlashga o'rgatish usullarini tahlil qilamiz, hamda bo'lajak tibbiyot mutaxassislarini rus tilida muloqotga tayyorlashning kommunikativ kompetensiyalarni rivojlantirish muhimligini qayd etib o'tamiz.

Kalit so'zlar: kommunikativ kompetensiya, integrallashgan yondashuv, o'qish va tinglab tushunish, terminologik leksika, kasbiy rolli o'yinlar, ijodiy fikrlash, qiyosiy tahlil, pedagogik kuzatuv, pedagogik tajriba, modellashtirish, suhbat, so'rovnomalar, pedagogik eksperiment, matematik-statistik tahlil.

ПРИНЦИПЫ ФОРМИРОВАНИЯ КОММУНИКАТИВНЫХ КОМПЕТЕНСИЙ ПРИ ПРЕПОДАВАНИИ РУССКОГО ЯЗЫКА В МЕДИЦИНСКОМ ВУЗЕ

Annotatsiya

V danoy statye my rassmotrim sposoby obshcheyeniya studentov meditsinskix vuzov na russkom yazyke, metody vsestoronnego razvitiya navykov i umeniy bystro i kachestvenno usvaivat informatsiyu na osnove novyx sovremennykh texnologiy. V chastnosti, ispolzovaniye sovremennoy russkoy literatury v oblasti meditsiny, vozmojnost vyrajat svoi vzglyady cherez mejdunarodnyye SMI, ispolzovaniye russkoy literatury v oblasti meditsiny dlya obucheniya studentov-medikov uglublyat svoi znaniya i rabotat nad soboy. proanaliziruyem metody podgotovki, otmetim vajnost razvitiya kommunikativnykh kompetensiy pri podgotovke budushix meditsinskix rabotnikov k obshcheyeniyu na russkom yazyke.

Klyuchevyye slova: kommunikativnaya kompetentnost, kompleksnyy podxod, chteniye i audirovaniye, terminologicheskaya leksika, professionalnyye rolevyye igrы, obraznoye myshleniye, sravnitelnyy analiz, pedagogicheskoye nablyudeniye, pedagogicheskoye opyt, modelirovaniye, intervyyu, anketirovaniye, pedagogicheskoye eksperiment, matematiko-statisticheskoye analiz.

PRINCIPLES OF FORMATION OF COMMUNICATIVE COMPETENCIES OF TEACHING RUSSIAN LANGUAGE IN MEDICAL HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Annotation

In this article we will consider the methods of communication of students of medical universities in Russian, the methods of comprehensive development of skills and abilities to quickly and efficiently acquire information on the basis of new modern technologies. In particular, the use of modern Russian literature in the field of medicine, the ability to express their views through the international media, the use of Russian literature in the field of medicine to teach medical students to deepen their knowledge and work on themselves. We will analyze the methods of preparation, and note the importance of developing communicative competencies in preparing future medical professionals for communication in Russian.

Keywords: communicative competence, integrated approach, reading and listening comprehension, terminological vocabulary, professional role-playing games, creative thinking, comparative analysis, pedagogical observation, pedagogical experience, modeling, interviews, questionnaires, pedagogical experiment, mathematical-statistical analysis.

Kirish. Zamonamizning muhim shartlaridan biri bo'lgan fan rivoji va ishlab chiqarishdagi ulkan o'zgarishlar tufayli kelib chiqayotgan talablar ta'lim sohasi oldiga yangi talablarni qo'yimoqda. Shu bilan birga Oliy ta'lim muassasalarida har bir shaxs egallashi zarur bo'lgan rus tili faniga ham alohida e'tibor qaratilmoqda. Ana shu jihatdan tibbiy ta'lim yo'nalishlari talabalarda rus tilini o'rgatish jarayonida kommunikativ kompetensiyani shakllantirish texnologiyalaridan samarali foydalanish metodlari, nutqiy malakalarni rivojlantirish va uni zamonaviy ta'lim talablariga mosligini ta'minlash katta ahamiyat kasb etadi.

Yurt boshimiz Sh. Mirziyoyev O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruzalarida ta'kidlab

o'tganidek, "Ta'lim va tarbiya, ilm-fan, sog'liqni saqlash, madaniyat va san'at, sportni rivojlantirish masalalari, yoshlarimizning chuqur bilimga ega bo'lishi, chet tillarini va zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari puxta egallashlarini ta'minlash doimiy ustivor vazifamiz bo'lib qoladi"- deya ta'kidlab o'tgandilar.

Tibbiy OTM talabalarining rus tilida muloqotda kirishishi, yangi zamonaviy texnologiyalar asosida ma'lumotlarni tez va samarali usullar orqali sifatli o'zlashtirish ko'nikmalari hamda qobiliyatlarini har taraflama rivojlantirish zarurati muhim ahamiyatga ega.

Bugungi kunda Respublikamizda rus tilini o'qitishda integrallashgan yondashuv asosiy o'rin egallamoqda. Ayniqsa, tibbiyot sohasiga oid rus tilidagi zamonaviy adabiyotlardan

foydalanish, xalqaro ommaviy axborot vositalari orqali o'z fikrini bayon eta olish, tibbiyot yo'nalishidagi rus tilida chop etilgan adabiyotlardan foydalanish tibbiy OTM talabalarini yanada chuqur bilim olib, o'z ustida ishlashga undaydi. Shu sababli bo'lajak tibbiyot mutaxassislarini rus tilida muloqotga tayyorlashning kommunikativ kompetensiyalarni shakllantirish maqsadga muvofiqdir.

Har qanday jamiyatda hayotiy faoliyat jarayoni va rivojlanish jarayoni kabi talabalarining rus tilida kasbiy kommunikativ kompetensiyasini shakllantirish jarayoni ham axborot olish qayta ishlash va boshqarish bilan bog'liqdir. Bu jarayonning samarali amalga oshirilishi esa bir qator omillarga bog'liqdir. Ularning eng asosiysi rus tilida muloqot o'rnatib zaruriy axborotni olish va uzatishni ta'minlashdir. Shunda haqqoniy axborot almashinuv sodir bo'ladi. Bunda esa kommunikativ kompetensiyani egallash orqali erishiladi. Bunda tibbiyot OTM talabalarini kasbiy yo'nalishidan kelib chiqib matnlarni o'qish va tinglab tushunishni yo'lga qo'yadi. Mavzuga oid topshiriqlarni mustaqil ravishda bajarib, muloqotdoshi bilan rus tilida kommunikativ aloqani o'rnatishga erishadi. Muloqot paytida asosiy leksik birliklar tibbiyot ilmiga xos bo'ladi. Shu sababli talabalarining rus tilidagi mashg'ulotlarida asosan terminologik leksikani bilishi zarur bo'ladi. Rus tilini o'qitishda komputerdan o'rinli foydalanishni, ta'limni kasbiy yo'naltirganlik prinsipini amalga oshirish yo'llari hamda zarur shart sharoitlarni yaratish muammosiga alohida to'xtalish rejalashtirilgan. Talabalar bilan kasbiy rolli o'yinlar rejalashtirilgan bo'lib, bundan asosiy maqsad talabalarni o'quv jarayonida faollashtirish, rus tilini o'rganishga nisbatan motivatsiyani shakllantirishdir. Bunday o'yinlarni tibbiy kasbiy muloqotga tadbiiq qilib, kommunikativ muloqotni yanada rivojlantirishiga zamin yaratiladi. Kasbga yo'naltirilgan yondashuvni qo'llanilishi talabalar bilan ishlash sifat darajasini aniqlab beradi. Rus tilini o'rganishga bo'lgan munosabat qisman barqaror bo'lganligi sababli uni ijobiy tomonga o'zgartirish maqsadga muvofiqdir.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili.

Mamlakatimizda keyingi yillarda talabalarining kasbiy-nutqiy madaniyatini oshirishda xorijiy tillarni o'qitish metodikasiga doir ilmiy-metodik tadqiqotlar olib borildi. Jumladan, xorijiy til o'qitish orqali mustaqil ishlash, ijodiy fikrlash

ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi ustida izlanishlar olib borilgan. Ilm-fan va texnologiyalarning rivojlanayotganligini hisobga olgan holda, ta'lim tizimida chet tillarni, ayniqsa ingliz va rus tillarni o'rgatishda qo'llanilayotgan innovatsion metodlarni ishlab chiqish hamda ularni hayotga tadbiiq etish dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqot jarayonida qiyosiy tahlil, pedagogik kuzatuv, pedagogik tajriba, modellashtirish, suhbat, test, so'rovnomalar, pedagogik eksperiment, matematik-statistik tahlil metodlari umumlashtirish usullaridan, tibbiyotga oid rus tili adabiyotlari va qo'llanmalaridan, kommunikativ kompetensiyalarni tarkib toptirishning samaradorligini oshirishga xizmat qiladigan amaliy tavsiyalardan, shakllantirishga qaratilgan uslubiy metodlardan foydalaniladi.

Tahlil va natijalar. Rus tili adabiyoti va o'quv qo'llanmalari orqali tibbiyot OTM talabalarida kommunikativ hamda lingvistik kompetensiyalarni shakllantirish metodikasini yaratilishi, bo'lajak tibbiyot xodimlarining rus tilida kasbiy kommunikativ kompetensiyasini shakllantirish modelini innovatsion lingvotexnologik yondashuv asosida ishlab chiqarish; kasbga yo'naltirilgan rus tilini o'rgatish loyhasini intensiv metodlar vositasida takomillashtirish va tibbiy kontekstni tushunish bilan bo'liq metodik texnologiyalarni joriy etish bo'yicha uslubiy tavsiyalar ishlab chiqish; tibbiyot OTM talabalarining rus tilida kasbiy kommunikativ kompetensiyasini shakllantirishga qaratilgan tibbiyotga oid rus va o'zbek tillaridagi lug'atini ishlab chiqish.

Xulosa va takliflar. Oliy ta'lim muassasalari oldidagi kelajak kasbiy faoliyati uchun tegishli kompetensiyalarni egallagan nazariy bilimlarni amaliyotda samarali qo'llay oladigan mutaxassislarini tayyorlash dolzarb vazifa sifatida qo'yilgan. Shu bilan birga mamlakatlar orasida ijtimoiy-siyosiy, diplomatik, iqtisodiy va boshqa munosabatlar jadal rivojlanib borayotgan bir paytda tibbiyot oliygohi talabalarining rus tilida kasbiy kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirilishi alohida ahamiyat kasb etadi. Mutaxassislik fanlarini o'rganish jarayonida talabalarining rus tilida kasbiy kommunikativ kompetensiyasini shakllantirishga imkon beruvchi metodlarni ishlab chiqarish, turli mavzudagi o'quv materiallarini tayyorlash samarali natijalarni beradi.

ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Farmonlari [va Vazirlar Mahkamasining Qarorlari](#).
2. Azizxo'jaeva N. N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. –T.: O'zbekiston yozuvchilar uyushmasi Adabiyot jamg'armasi nashriyoti. 2006 y. 200-b.
3. Выготский Л. С. Педагогическая психология. –M.: 1996 g.
4. Mavlonova R.A., Arabova M., Salohiddinova G'. Pedagogik texnologiya. –T: "Fan" nashriyoti. 2008 yil.
5. Tokareva V.A. Вопросы психологии формирования личности в условиях профессионального образования. Дис. канд. Ped. Nauk. – Tashkent.
6. Usmanova E.Z. Motivatsionnaya emosionalnaya regulatsiya myshleniya v usloviyax intellektualnogo konflikta. – Tashkent: "O'qituvchi", 1993. – 104
7. Fayzullayev A.A. Motivatsionnaya samoregulatsiya lichnosti. – Tashkent: Fan, 1987.